

Akif CƏFƏROV
Baş müəllim

KƏNDLİ-FERMER TƏSƏRRÜFATI İŞÇİLƏRİNƏ KİTABXANA XİDMƏTİNİN TƏŞKİLİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Müstəqil Azərbaycan Respublikası sosializmin mərkəzləşdirilmiş planlı inzibati-amirlik sistemindən demokratik prinsiplər əsasında qurulan və azad bazar münasibətlərinə söykənən yeni iqtisadi sistemə keçməyə qədəm qoymuşdur. İqtisadiyyatı bazar münasibətləri əsasında qurmaq, cəmiyyətin demokratik əsaslarla inkişafını təmin etmək məqsədilə bir çox qanun və qərarlar qəbul edilmişdir. Kənd təsərrüfatında həyata keçirilən iqtisadi islahatların hüquqi əsasını Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 1991-1995-ci illərdə və sonrakı dövrlərdə qəbul etdiyi «Torpaq məəcəlləsi», «Mülkiyyət haqqında», «İcarə haqqında», «Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında», «Torpaq vergisi haqqında», «Aqrar islahatların əsas istiqamətləri haqqında», «Kəndli (fermer) təsərrüfatları haqqında», «Kolxoz və sovxozların islahatı haqqında» qanunları, «Kolxoz və sovxozların əmlakının bölüşdürülməsi, satılması və bələdiyyə mülkiyyətinə verilməsi» qaydası və digər normativ hüquqi sənədlər təşkil edir (7, s.3). Bu qanunlara isnad edərək aqrar sahədə iqtisadi bazanın əsası olan mülkiyyət üzərində yeni təsərrüfatçılıq formalarının yaradılması, torpağın və əmlakın onun ideyaçıları arasında bölüşdürülməsi; istehsal sahələrinin struktur quruluşunun daxili və xarici bazarın tələblərinə müvafiq surətdə təkmilləşdirilməsi; aqrar bölməyə sərmayə qoyuluşu: elmi texnoloji yeniliklərin istehsalat tətbiqi; stimullaşdırıcı qiymətpöymə; çevik vergi və kredit siyasəti mexanizminin işlənilməsi; iqtisadi idarəetmə üsuluna üstünlük verilməsi; stimullaşdırıcı tədbirlər sistemindən səmərəli istifadə edilməsi və s. kimi proseslərin həyata keçirilməsinə cəhd göstərilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, iqtisadi islahatların uğurla həyata keçirilməsi aqrar sənaye kompleksinin o cümlədən onun mənəvi özəyi sayılan kitabxana problemlərinin də dərindən öyrənilib dərk edilməsindən çox-ukladlı təsərrüfatçılıq şəraitində işləyən bilən yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrların hazırlığından çox asılıdır. Lakin bu asılılığı izah etməz-

dən qabaq kəndli fermer təsərrüfatının təşkili qaydası haqqında ümumi məlumat vermək daha məqsəduyğun olardı.

8 mart 1992-ci ildə qəbul edilmiş «Kəndli (fermer) təsərrüfatı haqqında» qanuna görə, 18 yaşına çatmış bütün vətəndaşlar kəndli təsərrüfatı yaratmaq və həmin məqsəd üçün torpaq sahəsi almaq hüququna malikdir. Torpaq islahatı haqqında Qanunda göstəriləndiyi kimi, «Torpaq payı naturada paylamaq hüququ olan şəxslərin (ailənin xüsusi mülkiyyətinə verilir)» (8, s.395). Torpaq sahəsi almaqda ərazidə daimi yaşayan kənd təsərrüfatında ən azı üç il işləyən və lazımı peşə vərdişləri olan vətəndaşlara üstünlük verilir. Kəndli təsərrüfatının üzvləri daimi bir yerdə yaşayan və təsərrüfatda işləyən ər, arvad, onların valideynləri, 14 yaşından yuxarı uşaqları və könüllülük əsasında birləşmiş digər şəxslər hesab edilir. Təsərrüfatda hər bir şəxs çatacaq fərdi əmlakın payını hesablaması üçün əvvəlcə hər bir nəfərin ictimai islahatda iştirakı müəyyənləşdirilir (5, s.6). Kəndli təsərrüfatının üzvlərindən biri təsərrüfata başçı seçilir. Təsərrüfat başçısı dövlət, kooperativ, ictimai və digər müəssisələrlə danışıqlar aparır, münasibətlərdə təsərrüfatın mənafeyini təşkil edir, müqavilələr bağlayır, etibarnamə verir, əmlak və vəsi-tələrdə sərəncam hüququndan istifadə edir.

Azərbaycan Respublikasının təbii, iqtisadi şəraiti nəzərə alınmaqla fermer təsərrüfatları ABŞ, Fransa, Türkiyə modelləri əsasında 3 müxtəlif variantda yaradılır. 1-ci variantda rayon, xalq, deputatları soveti tərəfindən kəndli (fermer) təsərrüfatının yaradılması üçün xüsusi torpaq sahəsi ayrılır. Kənd təsərrüfatının yaradılmasının 2-ci variantı zərərli işləyən, aşağı rentabelli kolxoz və sovxozların bazası əsasında yaradılan təsərrüfatlardır. Kolxoz və sovxozların torpaqlarında yaradılmış kəndli təsərrüfatları istehsalın səmərəliliyini təmin edən 3-cü varianta aiddir. Sovxozun bazası əsasında yeni yaradılan təsərrüfatın hər bir üzvünün iki şəxsi hesabı olmalıdır. Bu hesabda əmlakın baza dəyərində və əmlakın artan hissəsində payı göstərilir (1, s.15).

Bir məsələni də qeyd etmək lazımdır ki, 1999-cu ilin məlumatına görə respublikamızda 44, 8 min kəndli təsərrüfatı olmuşdur. Lakin orta hesabla bir kəndli (fermer) təsərrüfatına düşən torpaq sahəsi azalaraq 23 hektardan 4 hektara enmişdir. Torpaq sahəsinin azalmasına baxmayaraq, fermer təsərrüfatlarının dinamik inkişafı islahatların sürətlə aparılmasını şərtləndirməklə onun informasiya bazası kimi kitabxanaların da üzərində çox ciddi vəzifələr qoyur. Belə ki, MKS-in fəaliyyəti respublikamızda formalaşmış və müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərən elmi-texniki məlumat sistemindən ayrı şəkildə inkişaf edə bilməz.

Kütləvi kitabxanaların yerini hər bir ərazidə onların məlumat bibliografiya işinin istiqamətlərini düzgün müəyyənləşdirmək üçün müəssisə və təşkilatlarda çalışan mütəxəssislərin məlumatlandırılmasının bütün kanallarını həmçinin onlara daxil olan məlumatların xarakterini diqqətlə öyrənmək lazımdır. Bu öz işinin xarakterinə görə daim yeni ədəbiyyatla tanış olmağı tələb edən, lakin digər kanallarla lazımi məlumatı ala bilməyən mütəxəssis kateqoriyalarına mərkəzi kitabxananın daha çox fikir verilməsi üçün əsas rolunu oynayan mühüm cəhətdir.

Qeyd edək ki, mərkəzləşmiş kitabxana sistemlərində kitab fondlarının yeni tələbatına uyğun olaraq formalaşması universal fondlar kimi onların əhəmiyyətini artırmış, rayon mərkəzində yaşayan bütün ziyalılara, mütəxəssislərə xidmət etmək imkanı verilmişdir (11, s.9).

Kitabxananın fərdi abonentləri olan biləcəklər mütəxəssislər dairəsinin daha dəqiq şəkildə müəyyənləşdirilməsi də mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdəndir. «Mütəxəssis» anlayışı ixtisas ədəbiyyatında və bir çox digər mənbələrdə göstəriləndiyi kimi çox geniş anlayışdır. Buna görə də mərkəzləşdirmə şəraitində mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkili zamanı birinci növbədə kitabxananın xidmət edəcəyi mütəxəssislərin tərkibini müəyyənləşdirmək lazımdır. Bu məqsədlə mərkəzi kitabxana xüsusi oxuculara profil kartotekası tərtib edilir.

Mərkəzi kitabxana tərəfindən göstərilən təsərrüfat rayonlarının iqtisadi profilləri eyni olmasına görə hər bir mərkəzi kitabxananın fəaliyyət göstərdiyi ərazidə çalışan mütəxəssislərin miqdarı və onların maraqları da eyni olmayacaqdır. Bu zaman eyni tipli müəssisələrdə çalışan şəxsləri istisna etmək lazımdır. Təbii ki, belə olan şəraitdə hər bir mərkəzi kitabxana yerləşdiyi təsərrüfat rayonunun xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq mütəxəssislərə kitabxana xidmətinə təşkil edəcəkdir. Daha dəqiq desək, mərkəzi kitabxananın yerləşdiyi rayonun təsərrüfat profili mütəxəssislərə, o cümlədən fermerlərə kitabxana xidmətinin əsas xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirən mühüm və birinci dərəcəli amil kimi çıxış edir. Məsələn, respublikamızın müxtəlif zonalarında yerləşən Tovuz və Lənkəran rayonlarının təsərrüfat fəaliyyəti və profili bir-birindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Buna görə də həmin rayonların MKS-lərinin mütəxəssislərə, o cümlədən fermer işçilərinə kitabxana xidmətinin xüsusiyyətləri də bir-birindən fərqlənəcəkdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, mərkəzləşmə şəraitində mütəxəssislərə kitabxana xidməti dedikdə əsasən MKS-in məlumat bibliografiya işi nəzərdə tutulur. Bu sahədə mərkəzləşdirilmiş kitabxana sisteminin əsas fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- Məlumat bibliografiya aparatının (kataloqların, kartotekaların, məlumat və bibliografiya nəşrləri fondunun ödənilmiş arayışlar arxivinin) yaradılması;

- Məlumat bibliografiya xidmətinin, daha doğrusu bu və ya digər məsələ, (mövzu, predmet) üzrə ədəbiyyatın üzə çıxarılması ilə bağlı olan oxucu sorğularının ödənilməsi;

- Ayrı-ayrı oxucu qruplarının, təşkilat və müəssisələrin onları maraqlandıran mövzular üzrə ədəbiyyat haqqında məlumatla təmin edilməsi;

- Oxucular arasında bibliografik biliklərin təbliğ edilməsi (4, s.37).

Ümumiyyətlə, mərkəzləşdirmə şəraitində mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkil edilməsinin nəzəri əsasları ixtisas ədəbiyyatında kifayət qədər işıqlandırılmışdır. Lakin bu nəzəri əsasların müəyyən iş təcrübəsində olduğu kimi istifadə edilməsi tamamilə qeyri-mümkündür. Hər bir rayonun özünəməxsus təsərrüfat profili MKS-in mütəxəssislərinə, o cümlədən fermer mütəxəssislərinə məlumat-bibliografiya xidmətinin spesifik xüsusiyyətini yaradır. Bu Tovuz rayon MKS-in fəaliyyətində və topladığı iş təcrübəsində bir daha özünü büruzə verir.

Respublikamızın inzibati təsərrüfat rayonlarından biri olan Tovuz rayonunun əhalisi əsas etibarilə üzümçülük, taxılçılıq, maldarlıq və əkinçiliklə məşğul olurlar. Rayonda bir sıra zavodlar, fabriklər, ali və orta ixtisas təhsili müəssisələri, tikinti idarələri, toxuculuq idarəsi (2, s.203), 131 fermer təsərrüfatı fəaliyyət göstərir. Bu təsərrüfatların 26-sı rəsmi dövlət qeydiyyatına alınmış, 105-i isə alınmamışdır. Hazırda bu təsərrüfatlarda 745 nəfər mütəxəssis çalışır ki, bunun da 602 nəfərinin ali və orta ixtisas təhsili vardır (9).

Tovuz rayon MKS-nin gündəlik fəaliyyəti rayonun qarşısında duran iqtisadi ixtisasların yerinə yetirilməsi istiqamətində qurulmuşdur.

Mütəxəssislərə, o cümlədən fermer təsərrüfatı işçilərinə kitabxana xidmətində bibliografik xidmət aparıcı rol oynayır. MKS-də mütəxəssislərə məlumat-bibliografiya xidməti metodika-bibliografiya şöbəsi tərəfindən həyətə keçirilir. Tovuz rayon MKS-də kəndli (fermer) təsərrüfatı mütəxəssislərinə göstərilən bibliografik xidmət öz xarakterinə görə müxtəlifdir. Çünki kütləvi kitabxanalar şöbəsinin mərkəzləşdirilməsi nəticəsində hər bir oxucuya daha rəngarəng formada, səmərəli işləndirilmiş bibliografik xidmət üçün əsl şərait yaradılmışdır. Öz ideya və məzmununa görə fondu çox zəngin olan Rayon MKS-in işi mütəxəssislərə bibliografik xidmət işinin təkmilləşmiş müxtəlif üsullarından istifadə olunmasını tələb edir. Rayon MKS-də oxuculara məlumat-biblio-

qrafiya xidməti məsələsi çoxcəhətli və rəngarəngdir ki, bu da oxucu tərkibinin müxtəlifliyindən irəli gəlir. Ona görə də MKS-də biblioqrafik xidmət sistemi yaratmaq lazımdır ki, təhsilində və ixtisasından asılı olmayaraq, bütün oxucu qrupları ondan istifadə edə bilsinlər. Bu zaman mütəxəssis oxuculara məlumat-biblioqrafiya xidmətinin təşkilinə xüsusi fikir vermək lazımdır.

Tovuz rayon MKS-də metodika biblioqrafiya şöbəsi mütəxəssislərə məlumat-biblioqrafiya xidmətini iki başlıca istiqamət üzrə:

a) Mütəxəssislərə soruq-biblioqrafiya xidməti (kitabxana və ya biblioqrafiya xarakterli sorğulara cavab verməsi);

b) Biblioqrafik informasiya işi (ən yeni və aktual ədəbiyyat haqqında oxuculara, müəssisə və təşkilatlara verilən informasiya) həyata keçirilir.

Kitabxana müəssisələrə biblioqrafik-xidmət göstərməzdən əvvəl onun sorğu və marağının xarakterini öyrənir. Buna görə də Tovuz rayonu MKS-də fermer mütəxəssisləri sorğularının dəqiq öyrənilməsi, onların kitaba olan tələblərinin hərtərəfli ödənilməsi və mütləqəyə rəhbərlik məsələsi həmişə diqqət mərkəzindədir. Kitabxana yalnız mütəxəssisin hansı kitablarla maraqlandığını öyrənməklə kifayətlənmir, sorğularının xarakterini müəyyənləşdirən əsas səbəb və amilləri də öyrənir.

Müasir dövrdə elmin sürətlə inkişafı ilə əlaqədar gedən inteqrasiya və diferensiasiya nəticəsində bir çox mütəxəssislər eyni kitabdən, eyni mənbədən istifadə etməli olurlar. Lakin bu o demək deyil ki, hamı eyni kitabdən istifadə etdiyi üçün sorğuları da eyni olmalıdır. Oxucular eyni kitabdən müxtəlif məqsədlər üçün istifadə etdiklərinə görə onların sorğuları da müxtəlif və çoxcəhətlidir. Buna görə də Tovuz rayon MKS-də mütəxəssis sorğularının müxtəlifliyə malik olan xüsusiyyətləri ayrı-ayrı qruplar üzrə öyrənilir. Buna uyğun olaraq, kitabxananın xidmət etdiyi mütəxəssis oxucu kontingenti aşağıdakı qruplara ayrılmışdır.

a) Mühəndis və texniki işçilər

b) Kənd təsərrüfatı mütəxəssisləri

c) Həmkarlar və tibb işçiləri

ç) Müəllimlər.

Ümumiyyətlə, kitabxanalarda mütəxəssislərə və digər oxucu qruplarına verilən arayışların aşağıdakı tipləri vardır.

1. Mövzu arayışı

2. Biblioqrafik arayış

3. Kitabxana arayışı

4. Faktik arayış

Tovuz rayon MKS-də mütəxəssislərə verilən arayışların bu tiplərindən istifadə olunur. Kitabxananın əməkdaşları oxucuların sorğularına düzgün və dolğun cavab vermək üçün arayışlardan geniş istifadə edilir. İşini öyrəndiyimiz MKS-də mütəxəssislərə verilən arayışlar şifahi və yazılı şəkildə yerinə yetirilir. Kitabxana şifahi arayışları operativ olaraq dərhal, oxucunun təlavasitə iştirakı ilə verir. Bəzən isə şifahi sorğular telefon vasitəsilə verilir.

Tovuz rayon MKS-də fermer mütəxəssislərin sorğularına verilən arayış tiplərindən biri mövzu arayışıdır. İşini öyrəndiyimiz kitabxana sistemində hər gür onlarca mütəxəssis müxtəlif məzmunlu sorğularla kitabxanaya müraciət edirlər. Kitabxana bu sorğuları ödəmək üçün müxtəlif biblioqrafik mənbələrdən, məlumat-biblioqrafiya fondundan, kataloq və kartotekalardan səmərəli şəkildə istifadə edir.

Yeni təsərrüfat foramlarının yaranması və inkişafı ilə əlaqədar olaraq kitabxanaya daxil olan kənd təsərrüfatı ilə bağlı mövzu sorğularının sayı ildən-ildə artır. Belə ki, 1997-ci ildə 110, 1998-ci ildə 122, 1999-cu ildə isə 137-ə yaxın mövzu arayışı verilmişdir (12).

Tovuz rayon MKS-də mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkilində biblioqrafik arayışların digər tiplərindən də geniş şəkildə istifadə etməyə çalışırlar. Fermer mütəxəssislərə göstərilən kitabxana xidmətini yüksək səviyyədə təşkil etmək məqsədilə sorğu-biblioqrafiya xidməti ilə yanaşı, məlumat işinin uğurla həyata keçirilməsinə də səy göstərilir.

Rayon MKS-də məlumat xidmətinin mühüm formalarından biri olan məlumat büllənlərini buraxmaq üçün heç bir imkan yoxdur. Buna görə də kitabxana fermer mütəxəssislərə məlumat xidmətində ədəbiyyat siyahılarından geniş istifadə edir. Bu siyahılarda kitabxanaya daxil olan ədəbiyyat bilik sahələri üzrə qruplaşdırılır, kitabxananın görkəmli yerindən asılır. Bəzən kitabxana bu siyahının üzünü çıxartıb ayrı-ayrı fermer təsərrüfatının, idarə və müəssisələrin ünvanına göndərir.

Mütəxəssislərə məlumat işinin təşkilində əyani şəkildə məlumat verilməsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu məqsədlə kitabxanada təşkil olunmuş mövzu kartotekaları, kitab sərəgiləri, baxışlar və s. əyani məlumat vasitələrindəndir. Kitabxanada vaxtaşırı təşkil olunan yeni ədəbiyyata baxış müxtəlif bilik sahələri üzrə qruplaşdırılan yeni ədəbiyyatla oxucuları əyani şəkildə tanış edir. Mütəxəssis oxucular belə baxışlara gələrək onları maraqlandıran mövzular üzrə yeni ədəbiyyatı sistemli qaydada izləmək imkanı qazanır. Tovuz rayon MKS-də yeni ədəbiyyata baxış əvvəllər ildə 2-3 dəfə keçirilirdisə, bazar iqtisadiyyatına keçdikdən sonra ildə bir dəfə ancaq keçirilir. Çünki kitabxana əvvəlki miqdarda yeni kitab almaq imkanına malik deyil. Baxışa müxtəlif

sahələrdə çalışan mütəxəssislər dövət olunurlar. Onlar maraqlandıqları kitabı özləri üçün qeyd edir və sonra onu mütləq üçün alırlar.

Tovuz rayon MKS-də qrup halında məlumatdan da istifadə olunur. Qrup halında məlumat fermer mütəxəssisləri oxucu qruplarına, onları maraqlandıran mövzular üzrə ən yeni seçmə ədəbiyyatdan istifadə etmək imkanı verir. Məsələn, rayon mərkəzi kitabxanasında bu məqsədlə mütəxəssislərə-mühəndislərə, kənd təsərrüfatı işçilərinə, aqronomlara, zootexniklərə, mexanizatorlara, müəllimlərə və başqa mütəxəssis oxucu qruplarına qrup halında məlumat xidməti göstərilir.

Kitabxana mütəxəssislərə məlumat xidmətində konkret mövzunun təbliğini əsas götürür. Ədəbiyyat siyahılarının düzgün tərtib olunmasını təmin etmək məqsədi ilə kitabxana xidmət göstərirdiyi kollektivlərlə sıx əlaqə saxlayır.

Məlumdur ki, mərkəzləşdirmə şəraitində mütəxəssislərə kitabxana xidmətlərinin təşkilində texniki kitabxanalarda və məlumat orqanlarında həyata keçirilən «İnformasiya günü», «Mütəxəssis günü», «Bibliografiya günü» və s. istifadə olunması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Lakin rayon MKS-də mütəxəssislərə məlumat xidmətinin bu səmərəli formasından çox az istifadə edilir.

Tovuz rayon MKS-də mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin xüsusiyyətlərindən danışarkən, səyyar xidmət şöbəsinin fəaliyyətini də qeyd etmək lazımdır. Rayon ərazisində fəaliyyət göstərən kəndli (fermer) təsərrüfatı mütəxəssislərinin çoxusu mərkəzi kitabxana filialları ilə daimi əlaqə saxlaya bilmirlər. Belə ki, fermer təsərrüfatı mütəxəssislərinin əsas hissəsi çox zaman təsərrüfatlarda olur. Buna görə də mərkəzi kitabxana səyyar kitabxana xidmətlərindən son illər maddi çətinlik ucbatından demək olar ki, çox cüzi şəkildə istifadə edir.

Bunlar aydın şəkildə göstərir ki, Tovuz rayon MKS-də mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkili sahəsində görülən işlər heç də qənaətbəxş deyildir. Bir cəhəti də qeyd etmək lazımdır ki, MKS-də məlumat-bibliografiya xidmətinin təşkili xüsusiyyətləri ixtisas ədəbiyyatında, demək olar ki, işıqlandırılmışdır. Buna görə də mərkəzləşmə şəraitində mütəxəssis oxuculara məlumat-bibliografiya və məlumat xidmətinin təşkili, onun nəzəri əsasları haqqında məlumat vermək və bununla da Tovuz rayon MKS-in mütəxəssislərə, o cümlədən fermer mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkili sahəsində qarşısında duran vəzifələri göstərmək məqsəduyğun olar.

Məlumdur ki, mütəxəssis oxuculara məlumat-bibliografiya xidməti kütləvi kitabxanaların fəaliyyətinin ənənəvi istiqamətlərindən biridir. Mərkəzləşdirmə bu proseslərin təkmilləşdirilməsi üçün əlverişli

şərait yaratmışdır. MKS-də kitabxana bibliografiya aparatları, o cümlədən də məlumat-bibliografiya aparatı birləşir. Bir çox mərkəzi kitabxanalarda məlumat-bibliografiya işi birləşdirilir.

Qeyd etmək azımdır ki, mərkəzləşdirmə şəraitində mütəxəssislərə o cümlədən kəndli (fermer) təsərrüfatı mütəxəssislərinə, məlumat xidmətinə nisbətən məlumat-bibliografiya xidmətinə daha ətraflı şəkildə işlənilmişdir. Lakin rayon MKS-də fermer mütəxəssislərə məlumat xidmətinin təşkili haqqında bunu demək olmaz. Buna görə də mərkəzləşmə şəraitində mütəxəssislərə məlumat xidmətinin və onun nəzəri əsasları haqqında daha ətraflı məlumat vermək məqsəduyğun olar.

Məlumat fəaliyyətini kütləvi kitabxanaların işində ən mühüm istiqamətlərdən biri kimi nəzərdən keçirərkən, MKS-in qarşısında duran vəzifələri aşağıdakı kimi göstərmək olar. Bu, əhəlinin politexnik, peşə, istehsalat, estetik və digər məlumat tələbatlarını ödəməkdən ibarətdir (6, s.7-30). Bununla belə MKS-nin məlumat işinin elə qurmaq lazımdır ki, o, bütün oxucu kateqoriyalarının hərtərəfli maraq və sorgularını ödəyə bilsin.

Mərkəzləşmiş sistemin məlumat fəaliyyəti praktik təkmilləşmələr tələb edir. MKS şəraitində məlumat xidmətinin yüksəldilməsi, onların işinə mütəxəssislərin kompleks məlumatlandırılması sisteminin tətbiq edilməsi vasitəsilə həyata keçirilə bilər. Məlumatla olan maraq və tələblərin ödənilməsi yalnız mərkəzləşmiş sistemin oxucuları haqqında deyil, həm də öz kitabxanaları olmayan istehsalat kollektivləri haqqında məlumatın əldə ediləsinə şərait yaradır.

MKS təcrübəsində məlumat xidmətinin bütün forma və metodları kompleksi: yeni daxil olan ədəbiyyat bülletenləri, daimi fəaliyyət göstərən kitab və dövrü sərəflər sərəfləri, tematik sərəflər, məlumat günləri, mütəxəssis günləri, fərdi və qrup məlumatı istifadə olunmalıdır.

Respublikamızda MKS-in iş təcrübəsinin öyrənilməsi göstərir ki, mərkəzləşmə şəraitində mütəxəssislərə məlumat xidməti işində tematik siyahıların tərtib olunmasına xüsusi fikir verilir. Bunların 3 tipini ayırmaq olar:

- yazılı bibliografik arayışlar kimi hazırlanan siyahılar;
- ayrı-ayrı mütəxəssislərin profili üzrə tematik siyahılar;
- diyarşünaslıq xarakterli siyahılar.

Qeyd edək ki, bu siyahıların hər birinin hazırlanmasının müəyyən spesifik xüsusiyyətləri və mürəkkəblikləri vardır.

Kənd təsərrüfatına aid ədəbiyyatın təbliğində Tovuz rayon MKS-də və filiallarda ən çox sərəflərdən istifadə olunur. Bu kitabxanada 1997-1999-cu illər arasında 10-a yaxın sərəflə təşkil edilmişdir.

Sərginin əhəmiyyəti yalnız oxucunu cəlb etmək deyildir, həmçinin kitabı sərgidən götürüb, onun illüstrasiyaları, sərlövəhəaltı məlumatı, giriş və ayrı-ayrı fəsilələri ilə tanışlıq çox vaxt oxucu marağını istiqamətləndirir. Nümayiş olunan kitablar bəzən elm sahələri üzrə qruplaşdırılır. Bu cür sərgilər Tovuz rayon MKS-də bir-iki rəf daxilində tərtib edilir. Bu kitabxananın abonement şöbəsində «Kənd təsərrüfatına aid yeni ədəbiyyat» sərgisi var. Kitabxananın əməkdaşları yeni ədəbiyyatla yanaşı, kənd təsərrüfatına aid yeni alınmış jurnalları da daxil edirlər.

Tovuz rayon mərkəzi kitabxanasında və onun filiallarında hər bir sərgi təşkil olunduqda kitabdan əlavə kənd təsərrüfatına aid dövrü nəşrlər, ixtiraçı və səmərləşdiricilər üçün mövzular, kənd təsərrüfatına dair bibliografik göstəricilər də verilir.

Mövzu sərgilərinin vəzifəsi yalnız mövzuya dair ən qiymətli kitabları oxucular üçün nümayiş etdirmək deyil, həmçinin müəyyən məsələyə dair oxucuya dərin və sistemli öyrənmə inkanı verməkdir. Ona görə də sərgidə nümayiş etdirilən hər bir kitab mövzusunə görə ondan əvvəl gələn kitaba uyğun olmalıdır. Mövzu sərgisinə Tovuz rayon MKS-də geniş yer verilir. Kitabxananın əməkdaşları rayonun əsas profilini nəzərə alaraq onlara aid ədəbiyyatı təbliğ etməkdən ötrü aşağıdakı mövzularda kənd təsərrüfatına aid sərgilər tərtib etmişlər:

1. Kənd təsərrüfatı və bazar iqtisadiyyatı
2. Kəndli (fermer) təsərrüfatı ərzaq bolluğunun təminatçısıdır.
3. Heyvandarlıqda konveyer sistemi və s.

Nəticədə qeyd etmək olar ki, dövlət kütləvi kitabxanalarının mərkəzləşdirilməsi fermer mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin həyata keçirilməsi sahəsində də əsaslı keyfiyyət dəyişiklikləri yaradılmışdır. Mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin səviyyəsi, ilk növbədə kənd təsərrüfatı ədəbiyyatının nə dərəcədə komplektləşdirilməsi onun təbliği səviyyəsindən asılıdır. Bu zaman rayonun təsərrüfat profili, MKS-in oxucu tərkibi, kitabxananın mütəxəssis oxucularının peşə xüsusiyyətləri və miqdarı nəzərə alınmalı və kənd təsərrüfatı ədəbiyyatını komplektləşdirərkən məhz bu faktlara əsaslanmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. *Aqrar-Sənaye Komitəsinin müəssisə və təşkilatlarda mülkiyyətinin dövlətsizləşdirilməsinə və özəlləşdirilməsinə dair tövsiyələr.*-B., 1992.-35 s.

2. *Azərbaycan şəhər və rayonlarının qısa telefon məlumat kitabı.*-B., 1993.-247 s.

3. *Библиография. Общций курс.*-М., 1981.-с.581.

4. *Ким М. Информационная работа массовой библиотеки в современных условиях.* -В. кн. В помощь массовым библиотекам.-М., 1975.-85 с.

5. *Kolxoz və sovxozların səhmdar cəmiyyətdə çevrilməsinin təşkilinə dair tövsiyələr.*-B., 1996.-32 s.

6. *Мухеева Л.Н. О некоторых вопросах информационной работы городских УБС в помощь производству.*- В.кн.: Массовая библиотека и научно технических програм. -М., 1976, вып. 2.-С. 7.-30.

7. *Niftullayev V. Kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatı.*-B.: Elm, 1996.-359 s.

8. *Президент имzası - Президент qayğısı.* -B., 1998.-493 s.

9. *Tovuz rayon statistika idarəsinin 1999-cu il məlumatı.*

10. *«Xalq qəzeti».*- 1999. - 26 oktyabr.

11. *Xələfov A.A. Azərbaycanda kitabxana işinin mərkəzləşdirilməsinin bəzi yekunları və təkmilləşdirilməsi məsələləri // Azərbaycanda kitabxana işinin mərkəzləşdirilməsi məsələləri: Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi.*-B., 1986.-S. 9.

12. *Tovuz rayon MKS-in 1997-1999-cu illər üzrə hesabatları.*

Акиф Джафаров

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ СЕЛЬСКИХ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена современным проблемам организации специалистов и других работников деятельность которых связана с фермерскими хозяйствами сельских районов республики.

Особое внимание в статье уделено проблемам комплектования фондов, специфике организации обслуживания различных групп специалистов сельского хозяйства в условиях рыночной экономики.